

Натисніть тут, щоб

КУПИТИ КНИГУ НА САЙТІ

або

заможляйте по телефону:

(0352) 28-74-89, 51-11-41

(067) 350-18-70

(066) 727-17-62

Є.Ф. Шевченко

ЗВУЧИ, РІДНА МОВО!

Позакласна робота
з української мови у школі

Тернопіль
Навчальна книга — Богдан

ББК 74.200.58
Ш 37

Шевченко Є.Ф.

Ш 37 Звучи, рідна мово! Позакласна робота з української мови у школі. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2009. — 96 с.
ISBN 978-966-10-0601-9

У посібнику подано матеріали, які допоможуть учителям організувати позакласну роботу з української мови: підготовку і проведення конкурсу ім. Петра Яцика, Тижня рідної мови, родинного свята.

Пропонований матеріал можна використовувати для гурткової роботи та під час навчального процесу. Мандрівка в дивосвіт Етимології і Фразеології допоможе викликати інтерес до слова, бажання проникнути в його таємниці.

Для вчителів-словесників загальноосвітніх шкіл, викладачів та студентів філологічних факультетів.

ББК 74.200.58

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-0601-9

© Шевченко Є.Ф., 2009
© Навчальна книга — Богдан,
макет, художнє оформлення, 2009

Вступ

Якими стануть наші учні, вийшовши з рідної школи? Сучасний ритм життя потребує людей освічених, з гострим розумом і творчою думкою. Без досконалого знання мови людина не зможе повноцінно засвоїти історію й літературу, фізику й математику, не зможе творчо мислити. Слово навчає, слово й виховує. Про дивну силу слова чудово сказав Василь Сухомлинський: «Слово — перша іскра, що запалює факел, який освітлює світ прекрасного. Людина стала Людиною тому, що побачила глибину блакитного неба, мерехтіння зірок, рожевий розлив вечірньої зорі, прозорий серпанок степових просторів, червоний захід сонця перед вітряним днем, тремтіння марева над горизонтом, сині тіні в заметах березневого снігу, журавлину зграю в голубому небі, відображення сонця в міріадах крапель вранішньої роси, сірі нитки дощу в похмурий день...».

Живу мову, писав І.Я. Франко, можна і треба студіювати, як живу рослину, але не можна засушувати, заковувати в мертві правила і формули. Викликати інтерес до мови, бажання проникнути в її таємниці допоможуть добре продумані й цікаво організовані позакласні заходи: конкурси, вікторини, свята рідної мови.

9 листопада — День української писемності й мови. У цей день бере старт перший етап Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика. Учнів необхідно познайомити з історією започаткування цього конкурсу, метою й умовами його проведення, забезпечити участь у ньому всіх зацікавлених. Запропоновано примірні завдання для учнів 5—11 кл.

21 лютого — Міжнародний день рідної мови. У цей день можна провести відкриття Тижня рідної мови та конкурс читців віршів про мову. Під час Тижня рідної мови учні зможуть здійснити мандрівку в край Етимології, дізнатися про пригоди слів, про походження граматичних термінів, помилуватись етимологічним квітником, поринути у світ легенд, розкрити таємниці походження імен людей та назв сузір'їв.

Подорожуючи дивосвітом Фразеології, ми зможемо дізнатись про історію походження фразеологізмів, взяти участь у вікторині “Чи знаєш ти фразеологію?” і фразеологічному аукціоні.

Завершити Тижень мови можна родинним святом “Нашадкам мову передам як скарб”.

Міжнародний конкурс з української мови імені Петра Яцика

З історії конкурсу

Цей конкурс було започатковано Міністерством освіти і науки України 24 липня 2000 року на відзначення десятої річниці Незалежності України. Мета конкурсу — піднесення престижу української мови, її популяризація.

Конкурс проходить в чотири етапи: шкільний, районний, обласний, загальнонаціональний. Ініціатором конкурсу виступив почесний президент Ліги українських меценатів, відомий громадський діяч, меценат, бізнесмен, канадський мільйонер, українець Петро Яцик.

Він визначив для переможців грошові премії: за I місце учневі 11—10 кл. — 7 тис. гривень, 9—8 кл. — 6 тис. гривень, 7—6, 5 кл. — 5 тис. грн., 4—3 кл. — 4 тис. гривень; за II місце відповідно: 6, 5, 4, 3; за третє місце — 5, 4, 3, 2 тисячі гривень.

Петра Яцика переконували, що краще розподілити ті гроші на сотні скромних премій — буде охоплено більше дітей. Але пан Яцик запитав: якщо олімпійський чемпіон одержує виборену перемогою медаль, то чи пропонує хтось в ім'я справедливості розрізати її на шматочки і роздати всім учасникам змагань?

Петро Яцик твердив: за добрі знання рідної мови — великі премії. Те, що дорого коштує, високо цінується. У престижності премії віддзеркалюється престижність знання рідної мови та чесно зароблених грошей за інтелектуальну працю.

Щороку, 9 листопада, у День української мови та писемності, мовний марафон відкривався у різних славних своєю історією місцях України.

Перший — у Моринцях, батьківщині Т. Шевченка, другий — на Черкащині, третій — на батьківщині Лесі Українки, Волині, четвертий — у рідному селі Петра Яцика...

Життєвий шлях мецената

Петро Яцик любив наголошувати: «Я був, є і залишатимусь українцем», хоча жив він далеко від України, по той бік океану, в Канаді.

Його життя — яскравий взірець служіння рідному народові, Україні. Він народився 7 липня 1921 року в селі Верхнє Синьовидне, на Прикарпатті. Йому минуло 14 років, коли помер батько, і хлопець взяв на себе відповідальність за родину. Закінчив семирічку, сільськогосподарські курси. Під час війни працював у Бережанах інспектором в молочарському господарстві. Йому було 23 роки, коли емігрував до Німеччини. Там закінчив Український технічно-господарський інститут. Вивчив англійську мову. Через чотири роки, маючи 27 років, П. Яцик виїхав до Канади. Наполегливо вивчав французьку мову, розумів необхідність її знання. У 1950 році разом з партнерами відкрив українську книгарню «Арка», потім став співвласником будівельної фірми, яка й стала справою його життя, принесла йому мільйонні прибутки. Селянський син з України зробив блискучу життєву кар'єру: на канадській землі він став мільйонером.

Сягнувши вершин успіху, Яцик не забував Україну. Давав кошти на будівництво українських шкіл та церков у Бразилії. Він — головний меценат відомої «Енциклопедії українознавства». Завдяки його фінансовій підтримці при Гарвардському університеті (США) почав діяти Український дослідний інститут, коштом Петра Яцика народився Центр досліджень історії України при Альбертському університеті, науково-дослідні та інформаційні центри при Торонтському та Лондонському університетах. Найбільшу ж славу йому принесла освітня фундація, якою здійснюється зараз винятково важливий для України проект — переклад і видання англійською мовою «Історії України-Руси» Михайла Грушевського — праця, що має відкрити світові Україну. Цей проект коштував меценатові 15 мільйонів доларів, але він дасть можливість Європі дізнатися, що український народ — це велика європейська нація, що має тисячолітню історію та культуру.

Людина невтомна й енергійна, П. Яцик любив повторювати слова давньокитайського філософа Конфуція: «Замість того, щоб цілий вік нарікати на темряву, краще засвітити бодай одну свічку — й на

світі стане менше темряви». Знаючи упосліджений стан рідної мови на Україні, він вирішив втілити в життя новий проект — Міжнародний конкурс з рідної мови. Вже в травні 2001 року він вітав переможців ініційованого ним конкурсу — дітей України і тих, хто брав участь в Міжнародному святі української мови з Бразилії, Австралії, Канади, США, Росії, Казахстану — країн, де живуть українці. Говорив про честь і обов'язок перед рідним народом, про повагу до своєї мови і землі.

Петро Яцик мав тверде переконання: найбільше багатство людини — зроблене нею добро, тож був щедрим у своїх добродіяннях. За видатні заслуги перед Україною Петра Яцика було нагороджено орденом Ярослава Мудрого.

Міжнародному конкурсу з української мови судилося стати лебединою піснею мецената Петра Яцика. Жорстока звістка про його смерть надійшла з Канади, коли школярі й студенти готувалися до Другого конкурсу. Справу батька продовжила дочка Надія. Освітня фундація продовжуватиме працю та мрію Петра Яцика.

Завдання для I етапу конкурсу з української мови ім. Петра Яцика

5 клас

1. Складіть невелике оповідання на основі прислів'я (на вибір).

- Маленька праця краща за велике безділля.
- Діло майстра величає.
- У страху очі великі.

Максимальна кількість балів — 10.

2. Запишіть речення. Підкресліть головні та другорядні члени речення, надпишіть, якою частиною мови вони виражені.

Від теплого слова і крига скресає. До кожного з нас мамине слово прийшло ще над колискою.

Максимальна кількість балів — 6.

3. Складіть речення з фразеологізмами.

Як води в рот набрати, бути на сьомому небі, не братися за холодну воду, золоті руки.

Максимальна кількість балів — 4.

4. Запишіть слова, вставляючи пропущені букви *е-и*.
С...крет, д...ректор, м...даль, чов...н, в...ликий, м...тро, з...мля,
п...ріг, ч...кати, к...шня.

Максимальна кількість балів – 2.

5. Продовжіть прислів'я.

Вовка боятися —
Яке коріння ...
Не одяг красить людину ...
Сім раз відмірай, а ...
Добре того вчити ...

Максимальна кількість балів – 4.

6. Усний тур.

Складіть розповідь про улюбленого літературного героя.

Максимальна кількість балів – 8.

6 клас

1. Напишіть невеликий твір-роздум «*Ніщо не коштує так дешево і не ціниться так дорого, як ввічливість*».

Максимальна кількість балів – 10.

2. Підберіть з довідки потрібні за змістом іменники, розкрийте дужки і запишіть *не* разом або окремо зі словами.

1. ... красить, а розум. 2. ... світ пройде, а назад не вернешся.
3. Ситий голодному ... 4. Згода буде, а ... руйнує. 5. Учений іде, а ... слідом спотикається. 6. Де слово з ділом розходиться, там ... водяться. 7. На вовка ..., а овець їсть Сава.

Довідка: (Не) товариш, (не) слава, (не) краса, (не) згода, (не) ук, (не) порядки, (не) правда.

Максимальна кількість балів – 6.

3. Визначте, до яких частин мови належать подані слова: п'ятитисячний, п'ятсот, шістка, сотня, двадцятиріччя, десяток, двадцятий, рокаденний.

Максимальна кількість балів – 4.

4. Доповніть речення епітетами і порівняннями.

1. ... листя шелестіло, немов ... 2. В небі з'явилась ... веселка, ніби ... 3. ... хмарки пливли по небу, ніби ... 4. ... земля вкрилась опалим листям, наче ...

Максимальна кількість балів – 4.